

en het Gereformeerd Kerkrecht

„Nadat hij ons een voorbeeld van onberispelijk leven heeft gegeven, geeft hij ons nu een zeldzaam voorbeeld van moedig en christelijk sterven”.

Wie het voorrecht had, Professor Greijdanus van dichtbij te kennen, en hem tevens mocht gadeslaan de laatste weken, de laatste dagen eer hij ontbonden werd om volkomen vrij te zijn, dat is: in volkomenheid den Heere te dienen, zal toegeven, dat van bovenstaanden zin woord voor woord op hem toepasselijk is. Toch is dit getuigenis zeer oud: bijna vierhonderd jaar. De man, die toen dit testimonium neerschreef, was Theodorus Beza. Hij teekende in deze enkele woorden leven en sterven van zijn zeer geliefden broeder in Christus: Johannes Calvijn. En als hij denkt aan het geweldig verlies dat de Kerk en niet het minst hij zelf in diens heengaan lijdt, roept hij overstelpst uit: „Mijn vader! mijn vader! Wagen Israëls en zijne ruiters”.

Bevreemdt het iemand, dat we Greijdanus een oogenblik stellen naast Calvijn? Laat die verwondering niet al te diep gaan. Zeker zijn er verschillen, groot en belangrijk, ook al brengt men niet in rekening differentie van tijden, omstandigheden, levensloop, positie, invloedssfeer. Als de almachtige en alwijze Creator menschen als zooveel letteren gaat schrijven in het schoone boek der Schepping, dan copieert Hij Zichzelf niet. Maar in de pluriforme pracht, die Hij voor onze oogen ontvouwt, is toch hier en daar overeenstemming op te merken. En in de gebezigde vergelijking Greijdanus—Calvijn liggen de parallellen voor het grijpen.

Teneinde dit te staven, wijzen we (grosso modo en als in 't voorbijgaan: we bedoelen hier allermintst te geven een of andere persoons-analyse) op 't geen ze als Christenen gemeen hadden: hun vast geloof en innige vroomheid, hun eenvoud en bescheidenheid, hun geworteld-zijn in de Schriften, waarbij ze leven, en waaraan ze eigen leven en streven en tevens dat van anderen toetsen. Daarmee in het nauwste verband staat hun rusteloze ijver en hun plichtsgetrouwheid: streng zijn ze voor zichzelf; tegenover anderen, tenzij weerspannigheid tegen den hoogsten Wetgever openbaar wordt, tegemoetkomend, zacht en vriendelijk; Calvijns devies, zooals het op zijn oude portretten voorkomt is: „prompte et sincère”, voortvarend en oprecht; beiden weten van aanpakken, werken, doorzetten, ze arbeiden tot het laatste oogenblik, waarop het hun vergund is, de pen te voeren; ook kennen ze de ontzaglijke betekenis van het houden van een open geweten, en daarom schuwen ze onwaarachtigheid, camouflage, kronkelwegen. Beiden zijn driftig van aard en kunnen soms heftig uitschieten; tevens zijn ze fijn en teer van gevoel, al komt dit bij den vurigen Picardiër eerder tot uiting dan bij den stoeren Friesch.

Om hen, ieder in zijn tijd en op zijn plaats vruchtbaar te maken voor Zijn Kerken, begiftigt Hij, die Zijn materiaal niet vindt, maar schept, ze met studie-lust, een uitnemenden aanleg; hun apperceptie-vermogen is verwonderlijk groot, ze hebben beiden een verbazingwekkend geheugen en een helder en diepgaand oordeel, waardoor ze de vraagstukken van hun tijd weten te ontdoen van al het bijkomstige, van alle franje en opmaak, om ineens de kern te vatten; schoon-schijnende betoogen, gewichtig-wetenschappelijk klinkende theorieën houden het niet, als zij die behandelen met het ontled-mes van hun critiek, en het uitgelde beginsel, de verborgen drijvende kracht van hetgeen beweerd werd komen in al hun armoede en onjuiste of gevaarlijke strekking uit naast norm en eisch van het Woord des Heeren, dat zij daar tegenover stellen. Beiden, geleerd en belezen, bewegen zich met groote gemakkelijke op vrijwel dezelfde gebieden: exegese, dogmatiek, dogmenhistorie, kerkrecht; groote dingen had God met Zijn Kerk voor, toen Hij deze beide mannen, den één ginds, den ander hier, in geheel verschillend tijdsgewricht en onderscheiden situatie, formeerde en toerustte, leidde en bewaarde, hun elken dag bepaalde taken toewees, en bekwaamheid en kracht verleende, die te vervullen.

Pannier zegt ergens dat Calvijn, die er niet van hield voor het voetlicht te treden, 't liefst zijn leven in zijn studeerkamer gesloten had, om te lezen, te overdenken, en het resultaat van zijn onderzoek op te schrijven; dat hij de rust beminde en het stille, ongestoorde werken — wie van hen, die aanwezig waren bij de sobere viering van zijn jongste jubileum als Hoogleraar, herinnert zich niet Greijdanus' verklaring: „Mijn ouders waren arme menschen, ik was een arme jongen. Dat is Gods wijs bestel geweest. Ware ik rijk geweest, dan zou ik allicht mijn eigen neiging gevolgd hebben, namelijk om voor mijzelf te bestudeeren de vakken, die mijn liefde hadden: theologie, letteren, rechten, zonder dat ik die kennis in de practijk van het leven had aangewend”.

Ook rechten dus. Calvijn's vader, zegt Doumergue, was „un praticien à cinq parties” (een vijf-zijdig rechtsgeleerde): apostolisch-notaris, procureur-fiscaal van het graafschap, scriba van het kerkelijk gerechts-

hof, secretaris van het bisdom, promoteur van het Kapittel. In het ouderlijk huis leerde de zoon wat wetten, kerkelijke en wereldlijke, beteekenen; hij hoorde van wets-interpretatie en wetstoepassing; na eenige jaren van juridische studie wordt hem te Orléans eershalve het doctoraat in de rechten verleend. — Greijdanus heeft een juridische opleiding moeten missen. Toch heeft de Heere hen beiden willen gebruiken, om Zijn rechten in Zijn Kerk te handhaven. Calvijn ontving daartoe een breede juridische vóóropleiding, in een tijd, toen Christus' Koningsrechten over Zijn Kerk sinds lang waren ontworpen en vergeten; Greijdanus, die zooveel later arbeidt, na de reformatie der 16e eeuw, na afscheiding en doleantie, krijgt een leermeester in het kerkrecht, die op het fundament der Schrift in den stijl van Calvijn het Gereformeerde stelsel van wat als recht in de Kerk van Christus gelden moet, nadat dit in de Hervormde Kerk tientallen jaren was terzijde gesteld, weer opbouwt met een trouw aan de normen van het Woord, met een nauwkeurigheid van detail, met een logische scherpsinnigheid, die geheel waren naar het hart van den hem congenialen Greijdanus. Merkwaardig is, dat geen beeltenissen van zijn professoren in Greijdanus' studeerkamer te vinden waren, zelfs niet een afbeelding van den door hem zoo hoog gewaardeerden Bayne; het eenige portret, dat tegenover zijn zitplaats den wand sierde, was dat van Dr F. L. Rutgers.

Wat Rutgers op kerkrechtelijk gebied beteekende voor de Doleantie, was goeddeels Greijdanus voor de Vrijmaking.

Wanneer de strijd, zooals steeds geschiedt als men de leer veranderd heeft en die veranderde leer wil beschermen, effectueeren en verplichtend stellen, wanneer dus de strijd in dogmaticis als een brutale aanval op het te bewaren pand tot het hoogtepunt komt, en men van ieder eischt: buigen, buigen, buigen, want de Kerk eischt het, de Kerk als met de stem van God en niet de stem van menschen — dan moet dit onheilgrijp drijven uitloopen op maatregelen van kerkrechtelijke aard: ieder die niet buigt, moet breken: hij wordt geschorst, afgezet, uitgebannen, als muiter, oproermaker, revolutionair, kerk-schneider.

Eer het zoover kwam, toen voorzichtig de frontverandering werd voorbereid, die het Gereformeerde volk moest overtuigen, dat de bij gemeen accoord aanvaarde Kerkenordening in art. 31 iets anders bedoelde dan er stond, dat niet de Kerkeraad met rechtstreeksch gezag door Christus was bekleed, en de Synode niet meer dan afgeleide macht had, maar omgekeerd, dat de macht toekwam aan de Synode, die doen kon wat des Kerkeraads is; dat de Doleantie in het door hun verdedigde kerkrecht een kapitale vergissing geweest was — toen vonden zij, die dit ongereformeerde kerkrecht verdedigden, een onversaagden, onvermoeiden, goed geharnasten bestrijder in Dr S. Greijdanus.

In verweer en aanval gaat hij niet uit van een of andere theorie, maar van het Woord.

Hij vraagt opnieuw: Wie heeft het over de woord: Des Heeren.

Hij vraagt opnieuw: Wie heeft het over de Kerk te zeggen? Antwoord: Niet de Staat, niet een Paus, niet een Synode, niet de kerkleden, niet eenig schepsel, maar alleen Christus.

Hij vraagt: Naar wiens wil moet het in de Kerk toegaan? Antwoord: Niet naar den wil van menschen, maar naar den wil des Heeren.

Hij vraagt: Hoe komen we den wil des Heeren aangaande de inrichting der Kerk, ons leven en handelen ten aanzien van die Kerk, te weten? Antwoord: Niet uit het doen van vorige geslachten, alsof dat normatief ware, maar uit 's Heeren Woord.

Hij vraagt: Maar maakt de Heere dan niet in Zijn Kerk gebruik van menschen als organen en instrumenten? Antwoord: Zeker, de Heere geeft ambtsdragers, maar deze hebben alleen in zooverre zeggenschap, als zij zich in spreken en handelen geheel houden aan 's Heeren Woord; zo dra zij zich en zoover zij zich niet geheel daaraan houden, verliezen zij hun beteekenis, recht, gezag.

Hij vraagt: Is Christus' Kerk niet één? Antwoord: Zeker, maar die eenheid is geestelijk, niet institutioneel. Er is niet één landskerk met plaatselijke afdeelingen.

Hij vraagt: Heeft een plaatselijke Kerk recht van ingrijpen in een andere plaatselijke Kerk? Antwoord: Neen, want het ambt (en dus het ambtsrecht en de ambtsplecht) is gebonden aan de plaatselijke Kerk, waar men tot dat ambt is geroepen en aangesteld,

Hij vraagt: Hebben de meerdere vergaderingen recht van ingrijpen, censuur, schorsing, afzetting, in eenige Kerk, tot haar behorende? Antwoord: Neen, want als de macht van één Kerk overeen een andere 0 is, dan is de macht van 50 of 100 Kerken over die andere 50×0 , of 100×0 , dat is: nul. Gelijk dan ook dergelijke macht reeds bij voorbaat, sedert eeuwen, is afgewezen in art. 85 K.O. en beperkt in art. 31 en andere artikelen.

Wat hier buiten of boven gaat, is enkel menselijke aanmatiging, ongeoorloofde hiërarchie, vergrijp aan Goddelijke rechten, dat met geen beroep op het doen van vaderen en voorgelachten verontschuldigd en gerechtvaardigd kan worden.

Zoo herstelt Greijdanus het mishandelde en ontcrachte Gereformeerde Kerkrecht naar het Woord, waarop hij zich voortdurend en met kracht beroept.

Het is een genoegen, hem daarbij te volgen, als hij breeder ontwikkelt grond, gesaardheid, omvang van de macht der meerdere vergaderingen; de grenzen der bevoegdheid van den ambtsdrager, als hij aantoonde de onjuistheid van Dr M. Bouwman's Voetius-interpretatie; zijn zuivere, zakelijke, voor geen tweeërlei uitleg vatbare betoogtrant, principieel opgezet en uitgewerkt, is overtuigend en af.

Overtuigend en af: het nieuwe Kerkrecht van Dr H. H. Kuyper c.s. is door Greijdanus als onschrijftuurlijk en daarom ten zeerste verwerpelijk aan de kaak gesteld; de aanhangers van dit stelsel zijn door hem beslissend geslagen.

Het ligt niet in de bedoeling, een breed overzicht te geven van alles, wat Prof. Greijdanus op kerkrechtelijk gebied gepraesteerd heeft, temeer niet, wijl dit elders reeds geschied is.

Schrijvende, dankten we den Heere, die in Greijdanus zulk een rijke gave schonk; wie leest, danke met ons.

Toen Calvijn stervende was, gebod de Raad van Genève, dat de gansche bevolking voor hem bidden zou. Bij Greijdanus sterven was een gebod of verzoek niet noodig; uit alle vrijgemaakte Kerken gingen de gebeden voor hem op.

Calvijn noodigde nog opzettelijk de leden van den stedelijken Raad en de dienaren des Woords bij zich ten afscheid; de toegang tot kamer 22 in het Zwolsche R.K. Ziekenhuis stond voor ieder open, gedurende die veertien dagen; tientallen, onder hen collega's, predikanten, gemeentelieden hebben hem voor het laatst de hand gedrukt en het „ja” van den Geest uit Openb. 14:13 dankbaar herhaald.

P. D.

✱

22 MEI 1918 — 22 MEI 1948

Bij het overdenken van den rijken levensarbeid van prof. Greijdanus staan we dankbaar stil bij de groote belangstelling, die hij had voor allen arbeid in de kerk des Heeren. Wat had hij een breede en diepe kennis van zooveel onderscheiden wetenschappen. En op het terrein van de theologie was hij wel een heele faculteit waard, gelijk prof. Deddens aangaande hem zei bij zijn eigen inaugurele rede. Dat kan wel duidelijk worden, wanneer we eenige jaargangen van De Reformatie naslaan. En dat is ieder duidelijk, die beschikken kan over commentaren van zijn hand, hetzij in den grooten Bottenburger, hetzij in de Korte Verklaring. Maar het heeft mij meermalen getroffen hoe zeer prof. Greijdanus diepgaande belangstelling had voor de zendingsvragen. Dat is laatst nog gebleken in ons nummer van 27 Maart, waarin hij een overdruk geeft van een artikel van wijlen ds K. van Dijk in diens Van Friesland's Zendingsblad van 6 Januari 1940, over de oecumenische beweging in de zendingswereld. Hoe had dat niet zijn hartelijke instemming. Daarin werden zijns inziens de lijnen recht getrokken en de quaesties scherp gesteld. Het komt maar niet aan op organisatorische eenheid, doch op eenheid in gelooven en handelen naar de waarheid van Gods Woord. Dat was, voorzoover mij bekend, zijn laatste woord in de belangrijke zendingsvragen van dezen tijd. Zijn eerste woord, voorzoover mij bekend, trof ik in de loop der laatste maanden aan in het vroegere zendingschrift de Macedoniër. In het Juli-nummer van 1918 wordt opgenomen een referaat gehouden door prof. Greijdanus op den Provinciaal-Zendingsdag te Nijverdal, op den 22sten Mei 1918. Op den dag dat dit artikel wordt verzonden is het dus dertig jaar geleden dat hij deze rede uitsprak. Hij was eenige maanden tevoren op 19 December 1917 als hoogleeraar aan onze Hoogeschool opgetreden. En de „jonge” professor laat een klaar en duidelijk omlind getuigenis hooren.

Tusschen deze twee data ligt de activiteit van den overleden hoogleeraar op kerkelijk gebied en beweegt zich zijn liefde en belangstelling ook op het gebied van den zendingsarbeid. We herinneren slechts aan zijn belangrijke adviezen in de zaak Oost-Soemba op de Synode van Sneek. En niet minder aan zijn medeleven en raadgeven in de afwikkeling van deze kwestie op de Groninger synode van 1946. En we zullen wel zeer zijn raad en bijstand missen wanneer de herziening van de zendingsorde aan de orde komt.

Ook op andere wijze deed hij blijken van zijn belangstelling voor zendingsvragen en wel voornamelijk in den kleineren kring van de studenten.

Op de zondagsdagen van F. Q. I. was prof. Greijdanus trouw op het appél. Hij zou geen buitengewone corpsvergadering verzuiimen waar over zendingsvragen werd gehandeld. Zoo herinner ik me de gelegenheid dat ik zelf als jong predikant een lezing mocht houden over de Shinto-vereeniging in Japan. De voorzitter van de vergadering had de bescheiden figuur van Prof. Greijdanus niet opgemerkt. Hij had zich rustig neergezet in een hoekje van de eerste rij stoelen. Maar nauwelijks op den kathedraal gekomen of ik merkte hem op. En mocht hem danken voor de belangstelling die hij ook op deze wijze toonde in de studie van zijn oudleerlingen. Hij nam een uur van zijn drukbezette tijd er af om zijn kennis te „verrijken“. Dat laatste woord mag ik dan wel tusschen aanhalingsteekens zetten. Ik vrees dat de spreker van dien avond zijn kennis had kunnen verdiepen bij zijn oudleermeester. Want een student en een oudleerling staan altijd verbaasd over de veelomvattende kennis van prof. Greijdanus op elk gebied. Na afloop van de lezing ging hij naar huis, zich verontschuldigend bij den spreker dat ander werk hem riep. Maar..... hij was er dan toch maar geweest. En onder elkander zeiden de studenten dan, dat Greijd er ook was geweest. En wie zou zich schamen het een eer te hebben gevonden zijn oudleermeester onder zijn hoorders te hebben gevonden?

Wanneer ik dan dat referaat van prof. Greijdanus overlees, dan word ik getroffen door zijn praktischen en nuchteren kijk op de zendingsvragen. Na een korte inleiding wil hij eerst iets zeggen over de missionarische christenheid van die dagen aan het einde van den eersten wereldoorlog. En dadelijk vraagt hij aandacht voor de..... geldkwestie. „Ieder onzer“, zoo zegt hij, „kan ook zelf wel bedenken, dat daar geldelijk een tijd van druk op handen is. Deze oorlog verslindt toch zulke schatten dat ze moeilijk zelfs maar te begrooten en te noemen zijn“. En hij plaatst zijn hoorders voor de nuchtere vraag, of misschien ook de benoedigde gelden voor den onderscheiden arbeid op het gebied van Gods Koninkrijk en kerk, en voor dien van de Zending, minder hoog bedrag zullen bereiken, dan voor rechte uitrichting vereischt wordt? Hij wijst dan verder op het vreeselijke, hoe de band der Christenvolken op droeve wijze gebroken is. Het bleek dan nu hoe de innerlijke eenheid gemist werd. Hij vrees dat de haat ook de gemeenschap der den zendingsarbeid betreffende vele jaren zal belemmeren. Hij ziet scherp hoe de Christenheid nu haar eigen kracht gebroken heeft. De Christenvolken verliezen zeer veel bloed, zeer veel mannen, zeer veel krachten ook voor de toekomst. En dan staat daar dien treffende volzin: „Door onderlingen geweldigen krijg breekt zij n.l. de Christenheid, haar kracht, berooft zij zich van allerlei ontvangen goederen, brengt zij zich in de ellende, doet zij haar aanzien wegzinken, maakt zij zich ongeschikt om later den te wachten stortvloed van de miljoenen legers der heidenvolken te kunnen weerstaan“. De heidenvolken komen thans de Christenvolken zien als in hun naaktheid en zwakte. Een waarlijk Bijbelsche visie op den bijna voorbijgeganen eersten wereldoorlog. En wat zijn de gevolgen geweest? Heeft dit woord ook vandaag niet een diepen zin, en is het nog niet van actueele betekenis?

Prof. Greijdanus wijst er in het tweede deel van zijn referaat op, hoe de heidenwereld door dien oorlog uit haar isolement geraakt is. Hij teekent hoe verschrikkelijk het is dat de Christenvolken elkaar naar den keel grijpen met behulp van krijgers aangevoerd uit Achter-Indië, Australië en Noord-Afrika. En dat men de Turken als trouwe bondgenooten eerde. En dan zegt hij, dat daarmede de Christenvolken a.h.w. formeel hun Christendom opgegeven hebben, en zich met de heidenvolken gelijk gesteld. Hij wijst op het gruwelijke dat de Christenvolken hebben toegelaten den schrikkelijken Christenmoord op de Armeniërs door den Turkschen bondgenoot. En dan komt het angstig actueele woord: „Daarin spreekt zich met onmiskenbare duidelijkheid in een enkel roerend feit als voor allen uit, dat berekening van vermeend staatkundig belang bij de nu in oorlog zijnde Christenvolken met hunne hoofden, alles overheerscht, zoodat daarvoor ook het Christendom zelf wijken moet, in hoe schrijnende verongelijking, en met hoe schreiende vertreding ook“. Hij vindt dat deze zelfverlaging der Christenvolken wel het zelfgevoel der heidenvolken verhoogen moet. En dat de Christenvolken wel tot dank allerlei concessies aan die heidenvolken doen moeten, het is de verbodering van Christenvolken met heidenvolken die prof. Greijdanus het meest aangrijpt in dit deel van zijn rede. En het kan niet uitblijven, volgens hem, dat de nauwe aanraking met het Christendom de heidenen niet verlokken zal om ook Christen te worden. Eerder zullen ze afkeerig blijken. Er zal van weinig bereidheid om het evangelie aan te nemen sprake zijn.

In het derde deel van zijn referaat put prof. Greijdanus moed uit den rijkdom der Schriften. Hij laat den profet Jesaja spreken. Want de Heere zal alle gekochten toebrengen ook onder de heidenvolken. En hij spreekt die prachtige visie uit, dat het welzijn en de uitbreiding van die gemeente a.h.w. de innerlijke stuwkracht van het gansche wereldgebeuren vormen. De Heere regeert en Hij volvoert Zijn werk. Onder dit aspect wordt dan ook de arbeid der zending getaxceerd. De Heere is bezig in dien oorlog met ploegen

IN MEMORIAM PROF. DR. S. GREIJDANUS

Hij mocht een leven lang in 's Heeren wegen
gaan.

Hij wist zichzelf een zondaar, reddeloos verloren,
Maar Gods genade had hem tot Zijn dienst
[verkoren:

Hij mocht Gods volk Zijn Boodschap beter doen
[verstaan.

Op meer dan één front viel de vijand rustloos
[aan.

Hij achtervolgde hem tot in zijn sterkste toren,
En nauwegezet bleef hij naar zijn Meester
[hooren;

In zwaren arbeid liep hij als een stroom Hem
[aan.

Als Christus wassen mocht, wilde hij wel onder-
[gaan.

Wat meest hem griesde moest hij van zijn „rech-
[ters“ hooren:

„Mutter en leugenaar, durft gij Gods Kerk
[verstoren!“..

De Heiland gaf hem kracht om ook dien weg te
[gaan.

Toen werd hij ons een broeder, meer dan ooit
[tevooren.

En warmer mochten onze harten voor hem slaan.

H. WESTERINK.

en effen maken van den akker der menschenwereld, het geschiedt om dien toe te bereiden voor de ontvangst van het zaad van Zijn Evangelie, opdat er straks een rijke oogst van wie behouden worden uit blijke opgeschoten te zijn.

Hoe frisch en verstrekkend de visie van den overleden hoogleraar wel was op de ontwikkeling der inlandsche Christenheid kan blijken uit deze opmerking, die dan breder wordt ontwikkeld. „Het eerst zou ik willen noemen, dat op 't Zendingsterrein zoo spoedig dit recht mogelijk is, de Christenkerken tot zelfstandigheid gebracht moeten worden. Het licht, waarin de heidenen nu de Christenheid leeren bezien, en hun eigen verhoogde zelfgevoel en toenemende besef van eigenwaarde, zullen ook doorwerken op Godsdienslig gebied, en alzoo zich laten gelden evenzeer met betrekking tot het Evangelie. De Europeaan trede zoo spoedig en zooveel als mogelijk is, bij de Zending onder de heidenen terug, wanneer daar Christenen van hen geworden zijn, en late het, zoodra dit geschieden kan, tot kerkinstituering komen, om de Christenen en de Christenkerken in de heidenwereld zooveel zelfstandig te laten arbeiden, als het maar eenigszins mogelijk is“.

En het is verwonderlijk hoe actueel een van de laatste opmerkingen is van den ontslapene, wanneer hij wijst op het gevaar dat er aan verbonden is, wanneer daar een nauwe band zou zijn tusschen den Evangelie- en den Zendingsarbeid der kerk, en den staat of de politiek. De staatsmacht vraagt, als het er op aankomt, naar geen eisch van Gods Woord en Evangelie.

PROFESSOR GREIJDANUS

als President-Curator

Op den Theologischen Schooldag van het jaar 1939 ontmoette ik voor het eerst Professor Greijdanus. De Schooldag werd te Kampen gehouden, maar beheerschte volstrekt niet het aspect van dit voor het oog van den bezoeker zoo vredige stadje, zooals we dit de laatste jaren gewend zijn.

Geen bijzondere verkeersregeling was noodzakelijk. Geen parkeerterrein voor autobussen afkomstig uit alle deelen van het land. Slechts het welbekende treintje had het wat drukker dan gewoonlijk.

Later bleek, dat alle bezoekers geborgen konden worden in de aula van het schoolgebouw in de Oude Straat.

Ook mijn bezoek aan Kampen stond niet in verband met het betoonen van medeleven als kerklid met de School der Kerken. Toch ontmoette ik op dien dag den Professor.

Aan het Gereformeerd Gymnasium te Kampen was een vacature voor leeraar in de klassieke talen. Daarom bracht ik een bezoek aan Professor Greijdanus in zijn qualiteit van President-Curator van dit Gymnasium.

Omdat nu dit eerste bezoek betrekking had op het Gymnasium, en ook het laatste bezoek waarbij ik meer uitvoerig met den Professor kon spreken, voor een groot deel gewijd is aan deze school, hoewel er de laatste jaren geen rechtstreeksche band meer tusschen het Gymnasium en Professor Greijdanus bestond, wil ik eenige indrukken weergeven van het werk van Professor Greijdanus voor deze school. Meer dan indrukken kunnen het niet zijn, omdat ik niet over de officieele gegevens beschik, die een volledig overzicht als basis vereischt.

Het bekleeden van de functie van Curator van het Gereformeerd Gymnasium stelt ons al aanstonds voor

En dan komt het geloofswoord, dat ons in eigen moeilijke zendingssituatie, zoowel van onze eigen kerken, als van ons geheele vaderland bemoedigen kan. „De Evangelie- en Zendingsarbeid geheel los van allen band aan de staatsmacht, gansch zelfstandig, enkel, maar ook geheel, gebonden aan den Heere, en levende uit Zijne hand, wordt ons door wat in dezen wereldoorlog te zien is, als onvermijdelijk, en als onverbidelijke eisch voor oogen gesteld, en op de ziel gebonden“.

Verrassend is deze visie op het zendingswerk. Het is als ziet prof. Greijdanus de verre toekomst. Hoe kon het ook anders, de man, die jaren zich heeft mogen verdiepen in de toekomst des Heeren. Die tot driemaal toe een verklaring heeft mogen geven over het laatste bijbelboek.

Deze rede voor dertig jaren uitgesproken heeft nog niets van zijn belangrijkheid en actualiteit verloren. In alle jaren van zijn gezegenden professoralen arbeid heeft prof. Greijdanus blij gegeven van zijn liefde tot dezen Evangeliearbeid. Werden zijn adviezen gevraagd, hij verstrekte ze uit den rijken schat van zijn kennis. Werd hij in de gelegenheid gesteld oudleerlingen aan te moedigen, hij liet zich niet onbetuigd. Werd er een zondagsdag gehouden verleden jaar in Kampen en lieten o zooveel hun plaatsen leeg en toonden de kerken in de classis Zwolle weinig medeleven en liefde, temidden van het kerkvolk, op een plaatsje in de groote Nieuwe Kerk zat Prof. Greijdanus den geheelen dag ingespannen te luisteren. Hij leefde mede. Hij was ook in dezen trouw.

Werkelijk, dat is 't geheim van dit geheele rijke leven geweest. Trouw in alles, op alle plaatsen waar hij geroepen werd. Een trouw aan het werk van de kerk van Christus, op alle gebied, een trouw aan het Evangelie van Christus, die alleen kan verklaard worden uit zijn trouw aan den Heere zelf en uit de trouw des verbonds, waarin prof. Greijdanus zich verblijden mocht, als die ontvangende en genietende van de hand des Heeren zelf.

In zijn rede te Nijverdal is zijn laatste woord gewijd aan het gebed dat zoo noodig is ook voor dit werk. „Dat bidden behoeft niet met vertwijfeling te geschieden“, zegt hij dan. „De Heere toch zal Zijn Sion bouwen, ook in de heidenwereld. Zij daar thans nog veel dat ons duister is inzake de betekenis van deze wereldcrisis voor een voortgang van Sions opbouw ook voor de Zending, eens trekken alle nevelen op. En dan zullen wij zien, hoe de Heere ook nu noch Zich-zelfen noch Zijn Woord verloochend heeft. Wonderlijk zullen ook dan Zijne wegen blijken aangaande deze wereldcrisis, en door Zijne wijsheid bevorderlijk ook voor de verbreiding van Zijn Evangelie onder de heidenen, en voor dezer geloovige aanneming daarvan. Mogen ook wij dan blijken getrouwe, oprechte, volijverige medewerkers Gods geweest te zijn, vol toewijding, bezieling en opofferingszin, ook ter zake van den arbeid der Zending“.

Het leek me goed zoo prof. Greijdanus te laten spreken nadat hij gestorven is. Ook voor hem zijn de nevelen opgetrokken. Hij mag dien Heere zien. Dien hij op aarde in het midden van Diens gemeente zoo trouw, vol toewijding en met bezieling gediend heeft. Dien Heere, dien hij steeds zoo eerbiedig met al Zijne namen noemde, den Heere Jezus Christus. D. K. W.

een belangrijke vraag. Wat mogen de motieven geweest zijn, die onzen Professor bewogen zijn tijd en gaven ter beschikking te stellen eerst als Curator sedert 9 Augustus 1923, waarbij zelfs tijdelijk als waarnemend penningmeester, en sinds 20 Januari 1936 als Voorzitter van het Curatorium?

Er moeten immers zeer belangrijke redenen geweest zijn, die hem tot het aanvaarden van deze functie noopten.

Juist dezer dagen hoorde ik, dat Professor Greijdanus, tot ouderling verkozen van de kerk van Kampen, aan den Kerkeraad hiervan ontheffing verzoekt, omdat hij, geroepen alle kerken te dienen, niet aan één bepaalde kerk zijn krachten kon geven.

Het is dan ook niet waarschijnlijk, dat het aan vele vereenigingen gegeven zal zijn bij de herdenking van het levenswerk van Professor Greijdanus melding te maken van arbeid, in een of andere bestuursfunctie door hem verricht. Om heel eerlijk te zijn: ik ken er geen andere dan de Nationale Vereeniging voor Gereformeerd Voorbereidend Hooger Onderwijs te Kampen, van welke Vereeniging het Gymnasium aldaar uitgaat.

Als hoogleraar aan de Theologische Hoogeschool betoonde Dr. Greijdanus zich ook in deze hem karakteristieke levenshouding, dat hij namelijk de vervulling van zijn levensroeping zocht in den arbeid op de studierkamer, den „professor“.

Dit latijnsche woord hangt samen met het werkwoord „profiteri“, dat gebruikt wordt van het werk van diegenen, die van iets hun beroep maken. Eigenlijk, die openlijk verklaren, dat zij een bepaalde bezigheid tot de hunne maken. Dit werkwoord wordt meermalen in het latijn in deze betekenis eenzijdig geflankeerd door het werkwoord „suscipere“ (op zich